

Faktaark: årsaker til sosiale helseforskjeller 1

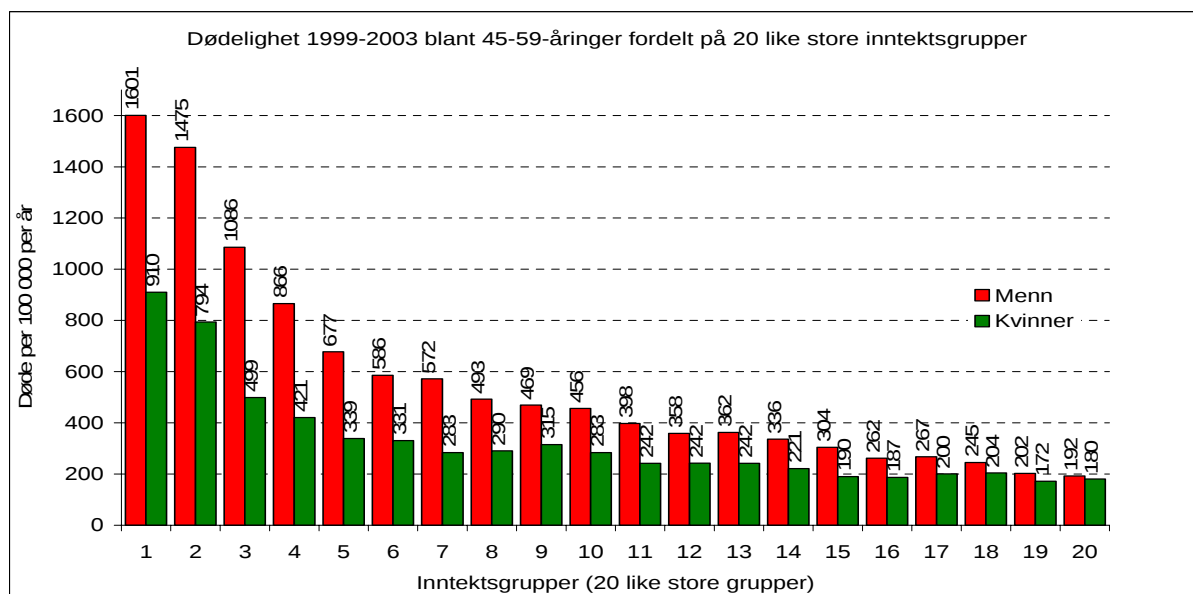
Sosiale helseforskjeller skyldes fordelingen av ressurser i samfunnet

Den grunnleggende årsaken til sosiale helseforskjeller, er ulik fordeling av ressurser i samfunnet. Ulik ressursfordeling forårsaker helseforskjeller gjennom skjev fordeling av risikofaktorer i bl.a. arbeidsliv, bomiljø og livsstil.

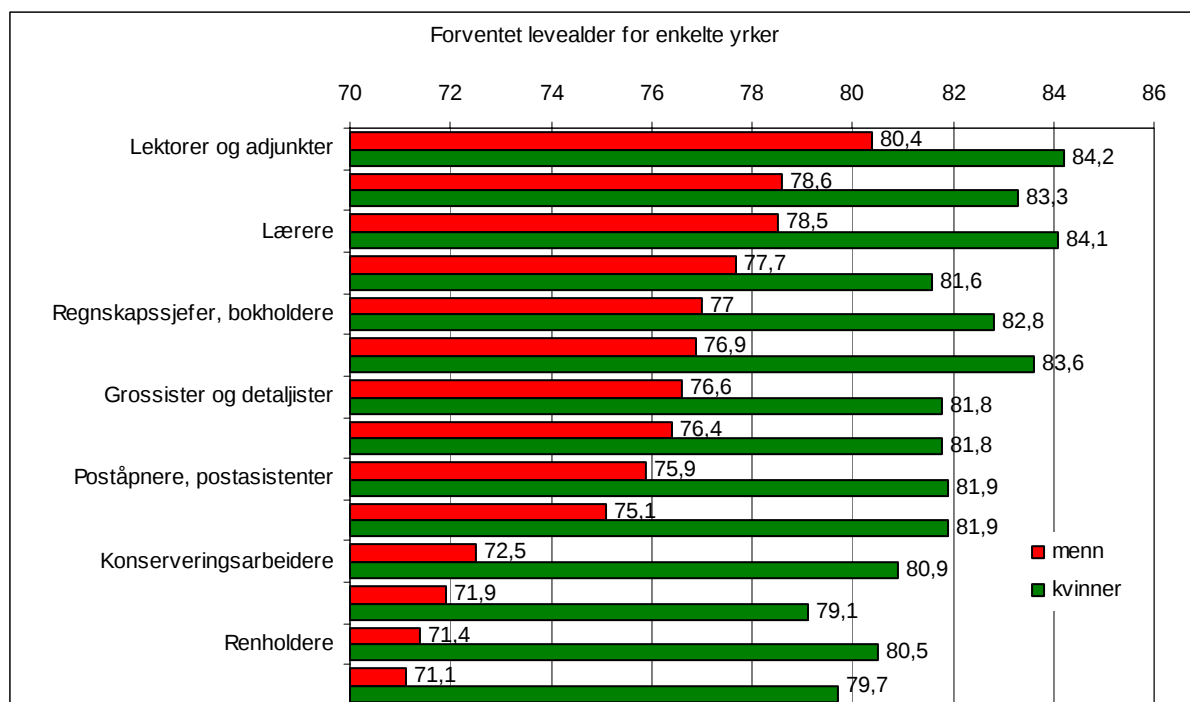
- De sosiale helseforskjellene vi finner i Norge (se eget faktaark) skyldes at en rekke helserisikofaktorer er sosialt skjevfordelt i befolkningen
- Slike risikofaktorer kan for eksempel være arbeidsmiljø, nærmiljø og helseatferdsfaktorer som tobakksbruk, fysisk aktivitet og kosthold.
- Den sosiale skjevfordelingen av slike risikofaktorer, skyldes på sin side mer grunnleggende forskjeller i samfunnet, som for eksempel ressursfordeling og oppvekstvilkår.
- Sosiale helseforskjeller er således et sluttprodukt av sammenhengende og kompliserte årsakskjeder som omfatter fordelingen av grunnleggende ressurser, fordeling av helserisikofaktorer og fordelingen av helsetjenester.

Sosiale forskjeller skaper helseforskjeller

- Blant de mest grunnleggende årsakene til sosiale helseforskjeller, finner vi sosiale forskjeller i inntekt, oppvekstvilkår og arbeidsforhold.

- Figuren over viser sammenhengen mellom inntekt og dødelighet blant norske 45-59-åringer. Befolkningen i denne aldersgruppen er her sortert etter inntektsstørrelse og delt i 20 like store grupper. Gruppe 1 er tjuendedelen av befolkningen med lavest inntekt og gruppe 20 er tjuendedelen av befolkningen med høyest inntekt.
- Figuren viser at dødeligheten synker med økende inntekt, i begynnelsen ganske kraftig, etter hvert svakere.
- Flere ulike årsaksmekanismer bidrar til å forklare denne sammenhengen mellom inntekt og helse:
 - høyere inntekt gir større muligheter for helsefremmende forbruk, bl.a. i form av bedre bomiljø, sunnere mat, sunne fritidsaktiviteter og bedre helseforsikringer
 - helse påvirker i noen grad også inntekt – mennesker som står utenfor arbeidsstyrken av helsemessige årsaker har ofte lavere inntekt
 - i tillegg kan det være bakenforliggende faktorer som påvirker både helse og inntekt – visse typer yrker har for eksempel både store helsebelastninger og er relativt dårlig betalt.
- Det er også en klar sammenheng mellom arbeidsforhold og helse. Figuren nedenfor viser gjennomsnittlig levealder for en del yrker (basert på yrke ved folke- og boligtellingsen i 1980 og observerte dødsfall 1996-2000).

- Verst for helsen er det å stå utenfor arbeidsstyrken. Menn som stod utenfor arbeidsstyrken hadde en levealder på bare 67 år, mens kvinner uten inntektsgivende arbeid hadde en levealder på omkring 80 år (men mange av disse kvinnene var trolig hjemmearbeidende).
- Sammenhengen mellom yrke og helse har mange årsaker, i likhet med sammenhengen mellom inntekt og helse.

Kilder for dette faktaarket: Nasjonalt folkehelseinstitutt, Statistisk sentralbyrå.